

УДК: 655.3.066.11:015(477)”17”

Н. В. Заболотна
канд. філол. наук
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського

ПОЧАЇВСЬКІ ВИДАННЯ АКАФІСТІВ У XVIII ст.: ПРИКЛАД КОМПОНУВАННЯ ВИДАВНИЧИХ КОНВОЛЮТІВ

Розглянуто збірники акафістів і додатки до них, які видавалися у друкарні Почаївського Успенського монастиря у II половині XVIII ст. З'ясовано принципи побудови видавничих конволютів у почаївській друкарні. Виявлено можливості побутування друкарських додатків до аналізованих збірників як самостійних книжок.

Ключові слова: кириличні стародруки, видавничий конволют, друкарський додаток, Друкарня Почаївського Успенського монастиря.

Для аналізу обрано видання “Акафістів различных” 1776 та 1798 рр. та друкарські додатки, якими вони комплектувалися. Метою даної статті є висвітлення принципів укладання видавничих конволютів у XVIII ст. на прикладі видань друкарні Почаївського Успенського монастиря (василіян), яка в цю добу активно випускала книжки подібного плану.

Частина розглянутих видань описана в сучасних наукових каталогах, усі видання, наявні у відділі стародруків та рідкісних видань НБУВ (далі – ВСРВ), знайдуть належне відображення і в майбутньому каталозі кириличних видань Почаївської друкарні з фондів НБУВ. Проте питання причин і принципів складання цих конволютів, датування деяких алігатів поки що залишаються нерозв'язаними.

У процесі роботи над укладанням каталогу кириличних видань XVIII ст. друкарні Почаївського Успенського монастиря з фондів НБУВ було виявлено, що примірники, які проходили за картковими каталогами відділу як цілісні видання “Акафістів различных” 1776 та 1798 р., насправді є видавничими конволютами.

Усі примірники видання Акафістів 1776 р. у ВСРВ перебува-

ють у видавничих конволютах. В їхньому складі Акафіст св. Варварі Й. Кроковського (Почаїв, 1773) та Акафіст св. Хресту вставлені не наприкінці (як зазначено у змісті на арк. [6] зв. III рахунку), а всередині алігата, так само, як і інші вставки. Всі алігати, крім “Акафістів различных” та Акафіста св. Варварі, невідомі в бібліографії. Є певні сумніви, чи це додруковані додатки власне до основного тексту, чи окремі малотиражні видання. І. Свінціцький відзначає у примірнику цього видання Акафісти Чесному Хресту та св. Варварі доданими в кінці книжки – як це зазначено у змісті. Наявність тих само (всіх або частини) складових у примірниках інших бібліотек дає підстави вважати, що або ці частини (крім Акафіста св. Варварі 1773 р., який є самостійним виданням) були спеціально додруковані пізніше як додатки, або теж є самостійними малотиражними виданнями, які окремо не збереглися й тому не увійшли до бібліографії, а спільні з “основним” алігатом кустоди та колонцифра на них могли бути наштамповані окремо вручну.

Також було досліджено *de visu* примірники Бібліотеки Російської академії наук (далі – БРАН) та Російської національної бібліотеки (далі – РНБ; обидві – у Санкт-Петербурзі) та Національної бібліотеки (далі – ВН) у Варшаві.

За результатами дослідження ці конволюти було поділено на шість типів.

Перший тип обіймає “Акафісты различных” 1776 р., до яких додано:

1. “Акафіст Покрову Пресвятыя Богородицы” [не раніше 1786] р.¹ – між арк. 88 і 89 II рахунку;

2. “Акафіст святому архістратигу Міхаїлу и Гавріїлу и прочіим” (святим безплотним ангелам) [не раніше 1786] р. – після другого алігата, між арк. 88 і 89 II рахунку першого алігата;

3. “Акафіст Честному и Животворящему Кресту Спаса нашего Иисуса Христа” [кін. XVIII ст., не раніше 1776] – після “Акафіста святому архістратигу Міхаїлу и Гавріїлу и прочіим” (святим безплотним ангелам), перед арк. 89 II рахунку;

4. [Кроковський Йоасаф]. Акафіст святій великомучениці Варварі... 1773 – між арк. 258 і 259 II рахунку. До цього типу належать примірники з шифрами Кир.1307п НБУВ та VIII.8.32 РНБ.

Другий тип у цілому ідентичний першому, лише “Акафіст свя-

---

¹ Дати, подані у квадратних дужках, приблизно встановлені за папером.

тому архістратигу Михаїлу и Гавріилу и прочім”, за яким іде “Акафіст Честному и Животворящему Кресту Спаса нашего Иисуса Христа”, вставлено після арк. 258 II рах. та Акафіст св. Варварі, який тут не 1773, а [не раніше 1788] року видання; тип представлений примірником 4337сп БРАН.

Третій тип конволютів містить “Акафісты различни” 1776 р. та послідовно вставлені до них:

1. “Акафіст Покрову Пресвятыя Богородицы” [не раніше 1786] р. – між арк. 88 і 89 II рахунку;

2. “Акафіст святому архістратигу Михаїлу и Гавріилу и прочім” (святим безплотним ангелам) [не раніше 1786] р. – після другого алігата, між арк. 88 і 89 II рахунку першого алігата;

3. “Акафіст Честному и животворящему Кресту Спаса нашего Иисуса Христа” [кін. XVIII ст., не раніше 1776] – після “Акафіста святому архістратигу Михаїлу и Гавріилу...” (святим безплотним ангелам), перед арк. 89 II рахунку

Сюди належить примірник Кир.447 НБУВ.

Конволюти четвертого типу складаються з “Акафістів различных” 1776 р., до яких додано “Акафіст Честному и Животворящему Кресту Спаса нашего Иисуса Христа” [кін. XVIII ст., не раніше 1776] та видання: [Кроковський Йоасаф]. Акафіст святій великомучениці Варварі... 1773 р.; цей тип представлений примірником 1704сп із фондів БРАН.

До п'ятого типу належать “Акафісты различни” 1776 р., до яких додано видання [Кроковський Йоасаф]. Акафіст святій великомучениці Варварі...1773 р.; це примірник Кир.2431п НБУВ.

До останнього, шостого типу входять “Акафісты различни” 1798 р. (друк видання розпочався 1793 р., про що і зазначено на титулі), до яких додано видання [Кроковський Йоасаф]. Акафіст святій великомучениці Варварі... [не раніше 1788] р.; цей тип репрезентований примірниками Кир.964 з НБУВ та Суг.216 з ВН.

Отже, на основі аналізу додатків можна виявити такі типи видавничих конволютів:

I. Примірники Кир.1307п НБУВ та VIII.8.32 РНБ 1776 р. (найповніший, укомплектований усіма друкарськими додатками (яких до основного алігата є чотири)).

II. Примірник 4337сп БРАН 1776 р., відрізняється від I типу за складом тим, що замість видання Акафіста св. Варварі 1773 р. містить його ж видання [1788] р.

III. Примірник Кир.447 НБУВ 1776 р., який не має Акафіста св. Варварі. Проте виділення такого типу є непевним, бо цей примірник не має кінця, і, можливо, цей алігат там просто втрачений.

IV. Примірник 1704сп БРАН 1776 р., має лише акафісти Чесному Хресту та Св. Варварі, “при кінці”, як і зазначено у змісті книжки.

V. Примірник Кир2431п НБУВ 1776 р., з усіх друкарських додатків має лише Акафіст св. Варварі 1773 р., до того ж із титульним аркушем. Можливо, хронологічно то є перший варіант друкарських конволютів у цій серії.

VI. Примірники Кир.964 НБУВ та Суг.216 ВН 1798 р., мають Акафіст св. Варварі [1788] р.

Привертає увагу те, що у каталозі Я.П. Запaska та Я.Д. Ісаєвича описані лише видання “Акафісти различни” 1776 та 1798 р. та Акафіст св. Варварі Й. Кроковського 1773 р. Тим часом наявність видання Акафіста св. Варварі [не раніше 1788] р. у складі власницького конволюта (зберігається в НБУВ під шифром Кол.Попова28(3)) свідчить на користь того, що ці дрібні видання найімовірніше не лише додавалися до збірників акафістів безпосередньо у друкарні, але і поширювалися як окремі книжки.

Оскільки ці книжечки не мають вихідних даних, питання їх атрибуції у бібліотеках, в яких зберігаються великі масиви почаївських стародруків, може виявитися проблематичним. Зарадити цій ситуації зможе науковий каталог почаївських кириличних стародруків, робота над яким триває у ВСПВ, а також почаївський каталог колег із науково-дослідного центру рідкісних книг БРАН², створювані в рамках спільного проекту з опису та дослідження почаївських кириличних стародруків.

Авторка щиро вдячна Осередку досліджень античної традиції (ОВТА) при Варшавському університеті за сприяння у дослідженні почаївських кириличних стародруків у бібліотеках Варшави.

Висновки. У XVIII ст. друкарня Почаївського Успенського монастиря широко практикувала випуск видавничих конволютів. Одним із найяскравіших зразків такого роду видань є збірники акафістів 1776 та 1798 р., укомплектовані різною кількістю алігатів (від двох до п'яти включно).

Виявлено, що друкарські конволюти, які склалися з кількох видань акафістів, комплектувалися у Почаївській друкарні двічі:

---

² Почаевский сборник. – СПб., 2007.

вперше умовно між 1776 та 1788 р. і вдруге – між 1788 та 1798. Прикметною рисою є те, що додані алігати не завжди вміщувалися в кінець книжки, а часто вставлялися всередину “основного”, першого алігата.

Отже, ці дрібні вставки не є фрагментами, узятими з інших видань, як зазначено у ПБЗ (С. 191: “Между листами 258–259 помещены: “Акафисты бесплотным ангелом” на 12 ненум. листах, “Акафист честному животворящему кресту” на 14 листах и “Акафист великомученице Варваре” на 44 листах. 2 экз., в одном из них между листами 258–259 помещен только “Акафист великомученице Варваре” на 44 листах. Все они взяты, вероятно, из других изданий.” (підкресл. – *Н.З.*), а самостійними виданнями. Хоча жодне з них (окрім Акафіста св. Варварі 1773 р.) не має вихідних даних, походження їх із Почаївської друкарні не викликає сумнівів.

Таким чином, видання, які виступали друкарськими додатками, могли функціонувати і самостійно, поширюватись по церквах, продаватися прочанам безпосередньо у Почаївській лаврі, розповсюджуватися іншими засобами тогочасної книжкової торгівлі. Малі розміри цих книжечок, які, найімовірніше, окремо продавалися без оправи або у м'яких обкладинках, не сприяли їхньому доброму збереженню. Відсутність же у них вихідних даних могла теоретично стати причиною того, що примірники цих книжок, які дійшли до наших днів, зберігаються десь як видання “без місця і без року”.

Додаток. Нижче наведено описи згаданих у статті видань та примірників, виконані згідно з методикою, прийнятою для каталогу почаївських кириличних стародруків НБУВ.

1. Акафісты различни. – 1776. – Вид. 2-е, випр.

АКАФІСТЫ / РАЗЛИЧНЫИ / по подобію первообразнаго преславнаго во Во-/сточнѣи Цркви Акафѣста сі єсть Несѣдалнаг[о] // Бл҃говѣщенію Престѣа Б҃ѣи, различными временми / сложени, / съ прочими дѣшеполезными моленіи, / Бл҃҃веніемъ Єгѡ Преосѣенства Курь / СВЛВЕСТРА / ЛЮБИЕНІЄЦКАГѡ / РОУДНѢЦКАГѡ / Єзарха всеа Рѡссіи, / Лѣцкагѡ и Острогскагѡ Єпѣпа, / Ордина сѣагѡ Станислава, / Кавалера, / второе съ нѣкіимъ исправленіемъ / Тѣлюмъ Изданы въ Монастирѣ Почаевскомъ Ч. С. В. В. / Лѣта ѿ Ржтва Хрѣтѣва, „аѣѡс.

4°. [1]¹ А⁴ – А⁴ О⁴ З⁴ – V⁴А А⁴ – ѠѠ⁴ А⁴ В¹ ЦЦ⁴ ЧЧ² = [1], 1 – 263, [1] – [6] = 270 арк.

Помилки у фоліації: у II рахунку 25 зам. 26, 27 зам. 28. Арк. 259 (сѣθ) пронумерований як сѣθн.

Друк переважно однією шпальгою (у III рахунку двома), двоколірний. Рядків – 27, 26. Розмір набірної шпальги – 148 x 130 мм. Колонтитули. Колонцифри у правому верхньому кутку на лицевій стороні аркушів; арк. 202, 217 та 235 II рахунку колонцифр не мають. Кустоди. Позначення сигнатур на двох перших аркушах зшитка, у зшитку **ΩΩ** – на першому аркуші. Шрифти: 10 рядків – 57, 87 мм.

Початкові рядки:

Арк. 15 II рах.: вопіющаго: Ійсе, Црю предвѣчный, помилѣй ма:

Арк. 30 II рах.: дравъ рѣкописаніе, слышитъ ѿ всѣхъ сице:

Арк. 75 II рах.: тебе Бѣа хвалить, и сіе дерзаеъ глаголати:

Арк. 115 II рах.: сномъ же гробѣ тебѣ положенѣ бывшѣ, земля

Арк. 130 II рах.: сѣый Аг҃ле, данный ми ѿ Бѣа хранителю мой добрый.

Арк. 175 II рах.: КОНДАКЪ, Ѳ:

Арк. 215 II рах.: ѿ Г҃ди живый, живи ма еше тебѣ бл҃гогодню

Арк. 230 II рах.: нб(с)наѿѿ, внѣръ естѣ расны златыми ѿдѣяна.

Склад видання: 1) *титул* – [1] I рахунку; 2) *молитви вранішні* – 1 – 4 II рахунку; 3) *акафіст... Господу нашему Ісусу Христу* – 5 – 18 зв. II рахунку; 4) *акафіст... Богородиці* – 19 – 33 II рахунку; 5) *акафіст Успінню Пресвятої Богородиці* – 33 зв. – 51 II рахунку; 6) *акафіст св. Миколаю* – 51 зв. – 65 зв. II рахунку; 7) *акафіст Пресвятій Єдиносущній Трійці* – 66 – 88 зв. II рахунку; 8) *акафіст Страстям Христовим* – 89 – 106 зв. II рахунку; 9) *акафіст Живоносному Гробу Господню і Воскресінню... Ісуса Христа* – 107 – 123 зв. II рахунку; 10) *служба ангелам* – 124 – 128 II рахунку; 11) *правило до ангела-хоронителя* – 128 зв. – 131 II рахунку; 12) *акафіст св. пророку, Предтечі і Хрестителю Господньому Іоанну* – 131 зв. – 146 зв. II рахунку; 13) *акафіст прп. Онуфрію пустинножителю...* – 147 – 163 II рахунку; 14) *акафіст свв. верховним апостолам Петру і Павлу* – 163 зв. – 183 зв. II рахунку; 15) *акафіст усім святим* – 184 – 201 зв. II рахунку; 16) *акафіст до причащення Божественних Таїнств* – 202 – 216 зв. II рахунку; 17) *акафіст про непорочне зачаття Діви Марії* – 217 – 234 зв. II рахунку; 18) *паракліс Пресвятій Богородиці* – 235 – 240 II рахунку; 19) *послідування до святого причащення* – 240 – 256 II рахунку; 20) *молитви по св. причастю* 256 – 258 зв. II рахунку; 21) *молитви на сон грядущим* – 259 – 263 зв. II рахунку; 22) *соборник дванадцяти місяців* – [1] – [6] III рахунку; 23) *зміст* – [6] зв. III рахунку.

Художнє оформлення. Ілюстрація (композиція на титулі): “Трійця та шість празників” (мідерит; 120 x 135 мм; [1] I рахунку). **Кінцівки:** 4 з 4 дошок: 1) 4 зв. II рахунку; 2) 201 зв. II рахунку; 3) 234 зв. II рахунку; 4) [6] III рахунку. **Виливні прикраси:** композиції на місці заставок і кінцівок, оздоблення колонтитулів, смужки в тексті.

ЗІ – № 2803 (аркушева формула [1], 263, [6], 44), ПБЗ – № 999 (2 прим.), Максименко – № 545 (аркушева формула [1], 263, [2]), Свінціцький – № 331 (аркушева формула 1, 269, 44), ПС – № 66 – 67 (аркушева формула 263, [6]). Очевидно, у каталогах Я.П. Запаса та Я. Д. Ісаєвича, а також І. Свінціцького до аркушевої формули цього видання помилково включено і почаївський Акафіст св. Варварі 1773 р., який у II рахунку має 44 аркуші.

ВСРВ – 4 прим.

Кир.447(1)

Записи:

Верхній форзац містить Дополненіє ко службѣ пресв. Тройцы [кін. XVIII – поч. XIX ст.]. Арк. 88 II рах. зв. має викреслення канонічного характеру – у тексті про походження Святого Духа викреслено “и Сѣа”.

[арк. 73 II рах.; 1795 р.]

Anno 1795 mp[?] Ніс liber meus testis [...]

Кир.1307п(1)

Збірки: Волинське єпархіальне древньосховище, шифр – II, 584 (запис на форзаці).

Записи:

[верхній форзац; XIX – поч. XX ст.]

с. Андрушевка Житом. у.

[арк. 1 II рах.]

Принадлежить Андрушовской Ц[ер]кв[и]

[арк. 31 II рах.]

[Мар]ко С[м?]ирчукъ

Кир.1584п(2)

Примірник є фрагментом видання, використаним для нижнього форзаца у виданні: Тріодь пісна. – Почаїв, 1784°. – 2.

Кир.2431п(1)

Збірки: Бібліотека Київської духовної академії, шифри – X.199 (записи на верхньому форзаці, арк. 1, 2 II рах., наліпка на корінці), Б.К.Д.Ак. 18II/VII81 X.199 (запис на верхньому форзаці), ВХVIII3/15 (запис на верхньому форзаці, наліпка на корінці).

Записи:

[верхній форзац]

Екатерина

[арк. 5–13 II рах., на лицевих сторонах аркушів; кін. XVIII ст.?)

Сія книжица раби Божой // Агафій куплена цѣна ей // [4] злотихъ полскихъ // [...] Михаїла // Лаври[ка] а хо (!) би // ея отдаливъ // да будетъ прокл[...] // навѣки аминь.

[арк. 92 II рах. зв.]

Сія

[арк. 93 – 103 II рах., на лицевих сторонах аркушів; продовження попереднього запису]

книга // глаголемая // Акафтистникъ // рабы // Божія // Агафїи // Бур[мили]хи // жителки // лавриковецкої // купленна за отпущенїе

[арк. 104–123 II рах., на лицевих сторонах аркушів; продовження попереднього запису]

грѣховъ // до храму сѣаго // архистратига // Михаїла // въ село // Лаврики // за цѣну // злотихъ // полскихъ № 14 // а хто бы // хотѣль еѹ // отъдалить // отъ сѣой церкви // да будетъ // проклять // анафтема // навѣки // вѣковъ // аминь.

БАН – 2 прим.

1704сп

4337сп

РНБ – 1 прим.

VIII.8.32

Примірник має два титульні аркуші, що містять записи (переклад тексту титулу польською мовою).

Записи:

[арк. 6–12 II рахунку, на обох сторонах аркушів]

Сїю // книгу // Акафїисти // купиль // рабъ Бжїй прозванїемъ // Иванецъ // житель // шапїевскїй // и вручилъ // ей сїеннику // Андрею // Саковѣчу // пресвитеру // [...]

[арк. 13 II рахунку, продовження запису]

Татариновскому

[арк. 14–15 II рахунку, на обох сторонах аркушів, продовження запису]

на моленїе // за ѡпущенїе // грѣховъ

[арк. 16– 7 II рахунку, на лицевих сторонах аркушів, продовження запису]

Року 1792 // Маа й дна тр
[арк. 8 зв.–10 зв. II рахунку, на зворотніх сторонах аркушів,
півустав]

КНЫГА // ИЯКОВ[А] СИ[??]ЪСКА

[нижній палітурний аркуш]

Писаль Яковъ Слодкевичъ

Писаль Филиппъ Балковскій //

Кіевской губерніи Сквирскаго уѣзда села Татарин[?]вки Свято-
іоаннобогословско[й] церкви принадлежит сія книга именуемая
Ака[θ]исникъ Мая 25 дня 1843 года.

2. Акафіст Честному и Животворящему Кресту Спаса нашего Иисуса Христа. – [не раніше 1776].

АКАΘΙСТЪ / ЧестномѸ и животворящемѸ КрѣтѸ, Спѣса нашего /
Ийса Хрѣта.

4°. $a^4 - b^4 \cdot r^2 = 1 - 14 = 14$ арк.

Друк однією шпальтою, двоколірний. Рядків – 18, 27. Розмір
набірної шпальги – 156 x 131 мм. Колонтитули. Колонцифри у
правому верхньому кутку на лицевій стороні аркуша. Кустоди. По-
значення сигнатур на двох перших аркушах зшитка; у сигнатурі г –
на першому аркуші. Шрифти: 10 рядків – 87, 57 мм.

Початкові рядки:

Арк. 5: ателище: радѣйса, огна прелести гасилище.

Арк. 10: радѣйса, ты бо пророковѣщаннаа глаголы ис-

Склад видання: 1) заголовок – 1; 2) *Акафіст Честному і Живо-
творчому Хресту Господньому* – 1 – 14.

Художнє оформлення. Виливні прикраси: оздоблення колон-
титулів, композиції на місці заставки та кінцівки, смужки в тексті.

Примітка. Відомі примірники виступають переважно як встав-
ки до примірників видання “Акафісты различныи” після “Акафіста
святому архістратигу Міхаїлу и Гавріїлу и прочіим” (святим без-
плотним ангелам).

ЗІ – немає, ПБЗ – немає, ПС – № 69 – 70 (аркушева формула
1–14 арк.).

ВСРВ – 3 прим.

Кир.447(4)

Кир.1307п(4)

Збірки: Волинське єпархіальне древньосховище, шифр – П,584
(запис на верхньому форзаці).

Кир.1614п(2)

Записи:

[арк. 4]

Проба пира недобраго [...]

Примітка. Фрагмент видання – арк. 1, 4 використано для нижнього форзаца у примірнику видання Тріодь цвітна. – 1786. – 4° (ЗІ – № 3345).

БАН – 2 прим.

1704сп**4337сп**

РНБ – 1 прим.

VIII.8.32

3. [Кроковський Йоасаф]. Акафіст святій великомучениці Варварі... – 1773.

АКАΘΙСТЪ / Сѣѣи Великомѹченицѣ / ВАРВАРЪ. / Ходатаицѣ Бл҃гополѹчныа / Смерти. / съ приложеніемъ Житіа Ея, / такожде и Свидѣтелс(т)въ ѿ сѣѣннихъ Соборѹ(в), / и Бг҃дохновеннихъ Оучителей Цр҃ковныхъ. / ѿ Почести Сѣѣихъ, и ихъ Мощей, / Къ семѹже съ Повѣстію ѿ части Мощей тоажде / сѣѣа Великомѹченицы, хранимой и почитаемой въ / Обытели Почаевской Инокѹвъ Чина Сѣгаѹ Васіліа / Великаѹ, / Бл҃гословеніемъ Егѹ Преосѣенства / Курь / СВЛВЕСТРА Лѹбіеніецкаѹ РОУДНѢЦКАѹ, / Єхарха (!) всеа Рѹсіи, Єпѣпа Лѹцкаѹ и Острогскаѹ. / НАПЄЧАТАНЪ / въ Лѣто ѿ Ржѣтѹа Хрѣтова „аѨог. въ Тѹпографіи / Почаевской.

4°. [1]¹ А⁴ – І⁴ = [1], 1 – 44 = 45 арк.

Друк однією шпальтою, двоколірний. Рядків 17, 23, 29. Розмір набірної шпальти 147x123 мм. Колонтитули. Колонцифри у правому верхньому кутку аркуша. Позначення сигнатур на двох перших аркушах зшитка. Шрифти: 10 рядків – великий 86 мм, середній 63 мм, дрібний – 50 мм.

Початкові рядки:

Арк. 5 II рах.: въ темницѣ затвореннѹ посеѣти, цѣлость ранама по-

Арк. 15 II рах.: Радѣйса, іакѹ со Хрѣтомъ, егѹ ради, на

Арк. 30 II рах.: помышляюци, зрираше частѹ къ нбси во дни и въ

Арк. 40 II рах.: ю со Іѹліаніею въ гѹрнаа, и обѣщавающѣ ей проси-

Склад видання: 1) *титул* – [1] I рах.; 2) *дозвіл на друк від єп. Сильвестра [Рудницького]* – [1] зв. I рах.; 3) *Акафіст св. великомучениці Варварі* – 1 – 27 II рах.; 4) *Вѣнецъ зъ дванадесати звѣздъ*

сѣй Варварѣ, ѿ молитвъ къ ней ѿ крайнемъ доброй смерти дарѣ – 27 зв. II рах. – 28 зв. II рах.; 5) *Житіє св. Варвари* – 29 II рах. – 40 II рах.; 6) **Ѡ** почести Сѣы(х) и ихъ Мощей, ѿ сѣы(х) Соборовъ, и Оучителей Црковны(х) в^ч кратцѣ Слово – 40 зв. II рах. – 43 II рах.; 7) Повѣсть ѿ Части нѣкоей Мощей сѣыа Великомѹченицы Варвары, яже обрѣтаеця въ Цркви сѣаго Васіліа Великаго – 43 зв. II рах. – 44 зв. II рах.

Художнє оформлення. Виливні прикраси: рамка на титулі, композиції на місці заставок і кінцівок.

Примітки. Існують невеликі розбіжності в наборі. Обидва примірники цього видання, що зберігаються у ВСРБ, перебувають у конволюті з виданням: “Акафісты различни”. – Почаїв, 1776, де вставлені між арк. 258 і 259 II рахунку.

ЗІ – № 2681 (аркушева формула [1], 44), ПБЗ – немає, Максименко – № 534 (аркушева формула [2], 44), ПС – № 72 (аркушева формула 1 – 44 = 44 арк.).

ВСРБ – 2 прим.

Кир.1307п(5)

Збірки: Волинське єпархіальне древньосховище, шифр – П,584 (запис на верхньому форзаці).

Записи:

[верхній форзац; XIX – поч. XX ст.]

с. Андрушевка Житом. у.

Кир.2431п(2)

Збірки: Бібліотека КДА, старий шифр – Х.199 (запис на верхньому форзаці та наліпці на корінці), запис: Б.К.Д.Ак./18II/VII81/X.199, новий шифр – ВХVIII3/5 (запис на верхньому форзаці та наліпці на корінці). Криловський – № 4150.

БАН – 1 прим.

1704сп

РНБ – 1 прим.

VIII.8.32

4. Акафіст Покрову Пресвятыя Богородицы. – [не раніше 1786].

АКАѠСТЪ. / ПокровѸ ПресѣыаБ^лцы.

4°. а⁴ в⁴ – д⁴ е¹ = 89, [1] – [16]арк.

Друк однією шпальтою, двоколірний. Рядків – 29, 18. Розмір набірної шпальти – 167x126 мм. Колонтитули. Колонцифра у правому верхньому кутку на лицевій стороні аркуша. Кустоди. Позна-

чення сигнатур на першому аркуші зшитка; у сигнатурі а – на першому аркуші позначено – а, на другому – ?в. Шрифти: 10 рядків – 85, 57, 49 мм.

Початкові рядки:

Арк. [5]: болащымъ во исцѣленіе: страждѣщымъ ѿ-

Арк. [10]: Вітіа многовѣщанныа, яко рыбы безгла-

Арк. [15]: телство и люди, славащыа та вѣрноу, и твоего покрова

Склад видання: 1) заголовок – 89 I рах.; 2) *акафіст Покрові Пресвятої Богородиці* – 89 I рах. – [16] II рах.

Художнє оформлення. Виливні прикраси: оздоблення колон-титулів, композиції на місці заставки та кінцівки.

Примітка. Вставлено до примірників видання “Акафісты различныи” 1776 між арк. 88 і 89 II рахунку.

ЗІ – немає, ПБЗ – немає, ПС – № 68 (аркушева формула 89, [16] = 17 арк.).

ВСРВ – 2 прим.

Кир.447(2)

Кир.1307п(2)

Збірки: Волинське єпархіальне древньосховище, шифр – П,584 (запис на верхньому форзаці).

БАН – 1 прим.

4337сп

РНБ – 1 прим.

VIII.8.32

5. Акафіст святому архістратигу Міхаїлу и Гавріилу и прочім. – [не раніше 1786].

АКАФІСТЪ. / СТОМОУ АРХІСТРАТИГОУ. / Міхаїлѣ и Гавріилѣ и прочіимъ.

4°. а⁴ – в⁴ = 259, [1] – [11] = 12 арк.

Друк однією шпальтою, двоколірний. Рядків – 18, 26. Розмір набірної шпальти – 150x129 мм. Колонтитули. Колонцифра у правому верхньому кутку на лицевій стороні аркуша. Кустоди. Позначення сигнатур на двох перших аркушах зшитка; у сигнатурі в – на першому аркуші. Шрифти: 10 рядків – 86, 57 мм.

Початкові рядки:

Арк. [5]: страти же (!) Міхаїле: всакїа бо силы бѣсовскїа

Арк. [10]: жреть ма. Свѣдый же долготерпеніе и неисчерпаемю пѣчинѣ

Склад видання: 1) заголовок – 259 П рах.; 2) акафіст *св. св. безплотним ангелам* – 259 П рах. – [11] П рах.

Художнє оформлення. Кінцівки: 1 з 1 дошки – [11] зв. П рахунку **Виливні прикраси:** оздоблення колонтитулів, композиція на місці кінцівки.

Примітка: вставлено до примірників видання “Акафісты различных” 1776 після акафіста Покрові Пресвятої Богородиці (після другого алігата, перед арк. 89 П рахунку першого алігата).

ЗІ – немає, ПБЗ – немає, ПС – № 71 (аркушева формула 259, [1] – [11] = 12 арк.).

ВСРВ – 2 прим.

Кир.447(3)

Кир.1307п(3)

Збірки: Волинське єпархіальне древньосховище, шифр – П,584 (запис на верхньому форзаці).

БАН – 1 прим.

4337сп

РНБ – 1 прим.

VIII.8.32

6. [Кроковський Йоасаф]. Акафіст св. великомучениці Варвари... – [не раніше 1788].

АКАΘΙΣΤΉ, / сѣѣи великомѣченицѣ / Варварѣ.

4°. а⁴ – д⁴ = [20] арк.

Друк однією шпальтою, двоколірний. Рядків 18, 25. Розмір набірної шпальти 156x132 мм. Колонтитули. Колонцифр немає. Позначення сигнатур на двох перших аркушах зшитка, у зшитках г і д – на першому аркуші. Шрифти: 10 рядків – 87, 62 мм, є ще дрібніший шрифт.

Початкові рядки:

Арк. [5]: сѣомѣ Дѣѣ, сама тѣломѣ и дѣхомѣ сѣа

Арк. [10]: долѣ, яко цвѣтами ѡбагрившаа: радѣйса

Арк. [15]: добрѣ: радѣйса, вѣрѣ безсмертномѣ ѡбрѣчникѣ

Арк. [20]: аки вѣ темницѣ сѣдаща, вѣ скоромѣ теченію пѣтемѣ

Склад видання: 1) заголовок – [1]; 2) акафіст *св. великомучениці Варвари* – [1] – [19] зв.; 4) *молитва до св. великомучениці Варвари* – [19] зв. – [20] зв.

Художнє оформлення. Виливні прикраси: оздоби колонтитулів.

Примітка. Датування за папером (“біла дата” – 1787 і 1788).

ЗІ – немає, ПБЗ – немає, ПС – № 73 (аркушева формула [16] = 16 арк.; дату на папері наведено як 1786).

ВСРВ – 2 прим.

Кол. Попова 28(3)

Збірки: Бібліотека П. М. Попова (екслібрис).

Примітка. Примірник перебуває у складі власницького конволюта з виданнями Канони Богородиці (Почаїв, 1774), Акафісти св. Антонію і Феодосію Печерським (Почаїв, 1819) та рукописним Акафістом Іову Почаївському.

Кир.964(2)

Примітка. Примірник є алігатом у складі видавничого конволюта: вставлено після арк. 202 II рахунку (акафіста свв. ап. Петрові і Павлові) до примірника видання “Акафісты различнии” – Почаїв, 1798. Цей же алігат наявний у примірнику почаївських “Акафістів различниих” 1798 р. Національної бібліотеки Польщі (вставлений там само) та у примірнику почаївських “Акафістів различниих” 1776 р. Бібліотеки Російської Академії наук (шифр – 4337сп).

БАН – 1 прим.

4337сп

ВН – 1 прим.

Сур.216

7. Акафісты различнии... – 1798.

Описано за єдиним дефектним примірником НБУВ. Позиції, позначені *, доповнені за примірником Національної бібліотеки у Варшаві.

АКАФІСТЫ / РАЗЛИЧНЫИ / по подобію первообразнаго преславнаго въ Во-/сточнѣй Цркви Акафїста сі єсть Несѣдалнаго пѣнїа, // Блгѡвѣщенїю Престѣа Б(д)цы, различными временми / СЛОЖЕНИ / съ прочими дѣшполезными моленїи, / третое съ нѣкїимъ исправленїемъ / Вѣстно да бѣди яко Акафїсти сїи начашася печатати еще въ Годѣ, аѴчг. въ Мона-/стирѣ Почаевскомъ, Ч. С. В. В. / скончашася же Года, аѴчи*.

4°. [A⁴ – A⁴ θ⁴ ζ⁴ – V⁴AA⁴ – ЦЦ⁴ ЧЧ³ ШШ⁴ – ЬЬ⁴ ЪЪ² A⁴ B⁵ = [1] – [3], 1 – 168, 168 – 287, [1] – [9] = 300 арк.*

Друк однією та двома (Соборник) шпальтами, двоколірний. Рядків 19, 28. Розмір набірної шпальти 165x131 мм. Колонтигули. Колонцифри у правому верхньому кутку на лицевій стороні аркушів. Кустоди. Позначення сигнатур на перших двох аркушах зшит-

ка, у зшитку ИИ – на першому аркуші. У перших рахунках кирилицею, в останньому – латинкою. Шрифти: 10 рядків – 82, 57 мм.]

Початкові рядки:

Арк. 15: ѳтробень. И нынѣ:

Арк. 30: Внемли: Стѣйшій Венедіктъ, тогѡ имене ді. Папа, Акаѳістъ

Арк. 75: Премѣни скорбь мою на радость дво Б(д)це, яже многи скорби

Арк. 115: ѡ земли биліе травное: Сѣть, сѣть, сѣть

Арк. 130: минѣ дѡшь члѣвѣческихъ. Тебе ѡбаче сѣтныи

Арк. 175: ѡкѡдѡ мнѣ сѣе, да прїидеть Мѣи Г(с)да моего

Арк. 230: странный и дивный кѣ ꙗбси пѡть показавый. Ра-

Арк. 275: и во вѣки вѣковъ, аминь.

Склад видання: 1) Молитвы Оутренїа – 2 – 2 зв.; 2) Акаѳістъ Тисѡ сладчайшемѡ – 5 – 17; 3) Акаѳістъ Пресѣй... Б(д)цѣ... – 17 – 30; 4) Акаѳістъ Оуспенїю Пресѣа... Б(д)цы... – 30 – 45 зв.; 5) Акаѳістъ честномѡ и животворащемѡ К(р)стѡ... – 60 – 72 зв.; 6) Акаѳістъ Страстемъ Хр(с)товымъ – 72 зв. – 89; 7) Акаѳістъ Живоносномѡ Гробѡ Г(с)дно, и Воскр(с)нїю Г(с)да Бга и Сѣаса нашего Тиса Хр(с)та – 89 – 104; 8) Акаѳістъ Пресватѣй... Тр(о)цѣ – 104 зв. – 124 зв.; 9) Акаѳістъ Зачатїю Пре(с)тыа Б(д)цы – 125 – 140 зв.; 10) Акаѳістъ Покровѡ Пресѣа Б(д)цы – 141 – 157; 11) Акаѳістъ с(т). безпл(т): Агглоумъ – 156 – 169 зв.; 12) Акаѳістъ Сѣомѡ Іоаннѡ Предтечи – 169 зв. – 183 зв.; 13) Акаѳістъ Сѣымъ Ап(с)толомъ – 184 – 202 зв.; 14) Акаѳістъ сѣомѡ Онѡфрїю – 222 – 236; 15) Акаѳістъ всѣмъ Сѣымъ – 236 – 252; 16) Акаѳістъ къ сѣомѡ причащенїю – 252 зв. – 265 зв.; 17) Послѣдованїе къ сѣомѡ причащенїю – 266 – 283; 18) Молитвы на сонѣ градѡцымъ – 283 – 287 зв.; 19) Соборникъ дванадесати мѣсацей – [1] – [9] зв.

Художнє оформлення. Ілюстрація: Композиція на титулі “Новозавїтня Трїїця та шість празників”*. **Кінцївки:** 2 з 2 дошок: 1) 252 П рах.; 2) 287 зв. П рах. **Виливні прикраси:** композиції на місці заставок, смужки в тексті, оздоблення колонтитулів.

ЗІ – № 3970 (аркушева формула [1], 287, [9]), ПБЗ – немає, Максименко – № 614 (аркушева формула [3], 287, [9]). КДС – № 379 (аркушева формула [3], 1 – 168, 168 – 202, [20], 203 – 287, [w . 308], 9), описане як одне видання з: [Кроковський Йоасаф]. Акаѳіст святїй великомучениці Варварї... – [1788].

ВСПВ – 1 прим.

Кир.964(1)

Записи:

[арк. [1] (дописано до Соборника)]
рожденіе С[п...]р[...] сына 4 сентября
Елизаветы и Ра[...]ы

[арк. [2]]

Клеопатры

всѣхъ скорбящихъ [...]в[ѣ]тые Бого[ро]дицы

[арк. [4]]

40 день [...]

[арк. [5]]

1^а нед. поста

[арк. [6]]

Пасха

Та інші помітки в Соборнику.

BN – 1 прим.

Сур.216

Примірник із Бібліотеки Греко-католицького капітулу в Перемишлі.

Примітка. Примірники перебувають у складі видавничого конволюта. Між арк. 202 і 203 II рахунку вставлено Акафіст св. вмц. Варварі [1788], вказівка на наявність якого є у змісті (арк. [3] I рахунку).

Список використаної літератури

ЗІ – *Запаско Я.П., Ісаєвич Я.Д.* Пам'ятки книжкового мистецтва: Каталог стародруків, виданих на Україні. – Л., 1984. – Кн. 2, ч. 2.

Криловський – Систематический каталог книг Библиотеки Киевской духовной академии / Сост. А. С. Крыловский. – К., 1890.

Максименко – Кириличні стародруки українських друкарень, що зберігаються у львівських збірках (1574 – 1800) / Уклав Ф.П. Максименко. – Л., 1975.

ПБЗ – Славянские книги кирилловской печати XV–XVIII вв.: Описание книг, хранящихся в Государственной публичной библиотеке УССР / С. О. Петров, Я. Д. Бирюк, Т. П. Золотарь. – К., 1958.

ПС – Почаевский сборник. – СПб, 2007.

Свінцицький – Каталог книг церковно-славянської печаті / Зладив д-р Иларіон Свінцицькій. – Жовква, 1908.

KDC – Katalog druków cyrylickich XV–XVIII wieku w zbiorach Biblioteki Narodowej / Z. Żurawińska, Z. Jaroszewicz-Pieresławcew. – Warszawa, 2004.

Summary

The article deals with the books of collected akathists and supplements to them issued at the printing house of the Pochaiv Assumption Monastery in the 2nd half of the 18th century. The principles of composition of the publishing convolutes at the Pochaiv printing house are determined. The possibilities of existence of printing supplements to the questioned collections as independent books.

Key words: Cyrillic black-letter books, publishing convolute, printing supplement, the printing house of the Pochaiv Assumption Monastery.